

Sobre civisme

La creació de la Subdirecció general d'Acció Cívica ha estat un encert de Presidència de la Generalitat per la importància a nivell social en el millorament general de la població. El segon encert ha estat la positiva labor de Joaquim Ferrer, el seu capdavanter, des de la inauguració fins aquest 1984 que l'ha abandonada en dedicar-se exclusivament a la seva labor parlamentària a Madrid. Potser la campanya més suggerent ha estat "Catalunya, cara neta" on tot un conjunt de símbols s'han utilitzat en diversos canals i vehicles (tanques, anuncis premsa, ràdio i televisió, adhesius, bosses, samarretes...) per tal de fer neteja i, el més important, fer prendre consciència del que significa la netedat.

Hom ha criticat aquesta campanya davant la necessitat d'una altra campanya encara per fer, la de crear un increment dels lligams solidaris davant la misèria, l'atur, la fam... entre els diversos estaments socials o, ja hi hem arribat o hi estem a punt, entre els qui tenen un lloc de treball i els orfes d'entrades econòmiques. Les iniciatives constants d'Acció Cívica s'han vehiculat a través d'un butlletí informatiu "Contacte": on s'ha explicat el premi Serra i Moret, l'edició dels treballs guanyadors, els cursos d'animadors cívics, la campanya de les drogues, de l'arbre, els concursos d'auques, etc. Veritablement hom pot criticar alguna realització i suggerir-ne una altra -solidaritat social per neteja material- però cal observar la feina en conjunt. Si uns polítics critiquen aquest departament per "donar una imatge positiva de la Generalitat fent-ne propaganda partidista" és potser per la bona labor que s'efectua. Només caldria afegir que si bé, en trets generals, les realitzacions que en aquest camp s'han efectuat hom cal que enceti un debat de reflexió sobre el civisme i, al nostre parer, és des dels centres d'ensenyament on hi ha la millor possibilitat que els rendiments socials siguin ben fructífers. També caldria incrementar la col·laboració institucional tot fent accions que siguin un veritable estímul moral i un incentiu material per l'objectiu final del civisme a Catalunya. Per exemple hi ha ciutats que tenen un concepte nítid de la neteja i el primer que han fet els seus Ajuntaments ha estat situar papereres als indrets més cèntrics. Sovint aquestes papereres, d'al·legric color verd, estan sense cap inscripció. Algun Ajuntament, penso especialment en el de Castellterçol, hi ha enganxat uns textos referits a "Catalunya, cara neta" i en aquest sentit la campanya ha comptat amb uns aliats fantàstics. El pas del temps no fa oblidar la campanya sinó tot el contrari. És en aquesta orientació que caldria treballar. També utilitzar vehicles que són d'extensió cada cop més massiva. El cas del còmic és, com el vídeo, un dels més eloqüents. Aquelles aventures del professor Fumarola, contra el tabac òbviament, potser caldria que tinguessin continuïtat i difusió més àmplia.

Aquesta dies han fet la seva aparició dos llibres ben útils pel camp de la formació dels educadors i monitors de joventut. El primer és de Carles Rahola, la reproducció en facsimil del "Breviari de Ciutadania. Paraules de la Joventut" que la Diputació de Girona encertadament ha admirat Josep M. Espinàs, "Aprendre a conviure. Reflexions sobre civilitat" que la Caixa d'Estalvis de Sabadell, una llança per a tota la banca que opera a Catalunya i no fa res per la cultura ni la societat catalana, ha fet arribar a totes les escoles amb la col·laboració d'Acció Cívica. Els dos volums són una excel·lent operació a llarg termini si les persones que tenen responsabilitats educatives o formatives en fan cas de la seva existència.

D'Estat Units ens arriba cada cop més la barbàrie, primer foren les multinacionals que introduïren tot un reguitzell de productes perfectament

"inútils" en una societat, com la nostra, d'arrels mil·lenàries, posteriorment foren els mitjans de comunicació, especialment el cinema i la televisió, que ens oferien el sistema, la manera de viure d'aquell país tan diferent al nostre, tot fent alhora publicitat indirecte dels productes que les multinacionals comercialitzen. Finalment és la potència financera, política, militar i científica la qui imposa, paulatinament però constantment en increment, la seva presència forana. Per aquestes raons de colonització invisible entenc perfectament com els països socialistes diguin no als sèrals televisius de manufactures yankee -per un Lou Grant hi ha trenta Dallas i a la fi el periodista progressista ha estat decapitat per la multinacional que finançava el programa, Kleenex, per ser massa esquerrós (!)- i que Europa es plantegi de defensar-se d'aquesta invasió, subtil i descarada alhora, tan aliena a una manera de viure diferent. Sortosament en un camp, el cultural, potser per la manca de benefici econòmic, els nord-americans ens deixen tranquils. De mica en mica però van retallant els límits de la llibertat. No caure en la gosadia de dir que la inseguretat ciutadana arriba d'Amèrica del Nord, exclosa Canada, sinó que el comportament del món occidental és cada cop més homogeni i podem preveure, gairebé amb un cent per cent de possibilitats, que el que triomfa als EE.UU. tard o d'hora arriba a Europa i a Catalunya indefectiblement. Segui el "jogging" o el "video-clip", sigui el "surfing" o el "dancing", el "ginc-tònic" o el "swinging" o el que sigui, tant-seval. La pèrdua d'identitat és constant. Contem les hores de producció autòctona a la televisió per les de producció nord-americana i ens adonarem del que significa abandonar les arrels.

Fenòmens tan estrambòtics com que un ciutadà s'aboqui a la finestra a descarregar bales a tort i a dret ja ho comencem a veure i aviat notarem les ciutats residencials amb tanques com un camp de concentració a l'inrevés i la mobilitat laboral en increment amb el que significarà de disminució d'arrels, relacions... Davant una pressió tan forta el civisme sembla que sigui el toc d'originalitat per a tranquil·litzar les consciències. Si Catalunya no aspira a ser un Puerto Rico més, amb la seva bandera a l'aire lliurement, cal que, com França intenta de fer, incrementi la seva situació de defensa, de nacionalisme tancat per entendre-ho perfectament, tot recollint, críticament, el que pugui venir del món però de tot el món, no només de San Francisco, Los Angeles o Boston. És un camí difícil i esquerp -per què substituïrem un "Kleenex"? per un drap?- i només hi arriben els països que tanquen fronteres -sigui Albània o Nicaragua- o bé construeixen una competència, a tots nivells, per oposar-se a la creixent influència.

Les properes dècades veuran la lluita entre Europa i Estats Units. Una lluita sorda però que els bastidors deixen entreveure -cas de la UNESCO per exemple- la seva projecció esporàdicament. Aquest repte tindrà uns grans conseqüències pel comportament col·lectiu dels pobles europeus. El civisme pot ajudar a fer-ho entendre si és projecte, com Rahola i Espinàs han fet, des d'una perspectiva eminentment catalanitzadora i

constructora del país -no només de motels, franquits, macdonals... -per tal d'allunyar la urbanitat mal entesa del civisme i apropar-la a la genuïna conservació dels trets específics de la nostra comunitat. A la llarga el perill no serà només el d'una minva global de catalanitat, serà la creixent influència, el mimetisme en el comportament, i el pitjor, en l'escala de valors, de Nord-amèrica.

Quan la UNESCO va escriure: "... resulta cada cop més evident que la dependència de caràcter intel·lectual i cultural té efectes tan negatius com la dependència econòmica. (...) Per desgràcia, en el món actual (es) confirma el predomini, fins i tot la dominació dels més poderosos, dels més rics, dels més ben equipats" i quan arribem, com ara, a la dependència informativa, comunicacional en definitiva, quan perdem la cultura popular per la cultura de masses el món va quedant empobrit. Els americans mestres del genocidi a casa seva i allà on envien "marines" estan atacant pacíficament el món de la seva influència amb unes pautes de conducta que faran, a mig termini, del mimetisme de comportament al mimetisme ideològic. El repte és que la cultura que s'estanca va morint, i les cultures que perden defensa se es tanquen van morint. I obrir-se, significa sovint, acceptar el domini formal i tècnic d'una cultura potent, no pas millor. El que ha succeït amb la música és tan greu que no s'entén com la legislació no actua. Primer fou a les discoteques, després a la ràdio i ara és ja la televisió que s'ha associat la música amb la llengua anglesa. Cal entendre la cultura com un fet plural i que l'evolució lliure no significa dependència i claudicació. No tot pot deixar-se al lliure joc de l'economia de mercat.

Aquesta responsabilitat del civisme és potser l'arrel més profunda de la definició de civilitat, de "les bones maneres acostumades entre homes que viuen en societat". Quan el progrés tecnològic comporta disminució de facultats morals i ètiques, arracona les cultures dites minoritàries -respecte què?, respecte qui?- es claven les fustes del patibul mundial de la diversitat. El més greu potser és però la manca de consciència, és seguir fent d'esclau sense pensar que es pot ser lliure, que es confon l'alimentació -llegim entreteniment o el que sigui- i la seguretat física amb la dependència. L'Administració francesa publica gairebé cada mes un llibre sobre aquests problemes i les possibilitats d'actuació. Si els volums que han aparegut sobre civisme ajuden a incrementar la nostra opció de llibertat col·lectiva cal dir benvinguts si guin però si els confonem amb models, adaptats al món modern, d'urbanitat delimonòica només cal aixecar el volum de la ràdio que, inexorablement, ens radia el darrer "hit" de Denver o Miami. A Cuba van substituir "Stop" per "Pare". La senyal automobilística la tenim tan assimilada que ni s'arribaria a entendre el planteig del canvi. Potser la falca ja ha estat clavada de l'agolla de l'esclau, que el fet -social-dolorós seria treure pel costum. Mentrestant "welcome" als "chips", siguin els micro-mòduls electrònics, les patates fregides o el Mister del film. D'un món a veus múltiples passem a un poble amb únic altaveu.

Josep M. Figueres
Historiador

